

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A.Vivulskio g. 11, LT-03610 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209,
el. p. post@socmin.lt, <http://www.socmin.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos
generalinei direktorei J. Matuizienei

2014 -06- 25
Į 2014-06-10

Nr. (11.11-53) SD - 4525
Nr. 27-2103

Kopija
Vyriausybės kanceliarijai

DĖL V LIETUVOS PROFESINIŲ SĄJUNGŲ KONFEDERACIJOS SUVAŽIAVIME PRIIMTŲ DOKUMENTŲ

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, vykdydama Ministro Pirmininko pavedimą, įformintą Vyriausybės kanclerio 2014 m. birželio 10 d. rezoliucija Nr. 27-2103, išnagrinėjo V Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos suvažiavime priimtus dokumentus, ir teikia nuomonę ministerijos kompetencijos klausimais.

Dėl darbo užmokesčio sistemos

Pritariame, kad kiekvienoje įmonėje būtų siekiama sudaryti kolektyvines sutartis ir jose būtų aptariamose darbo apmokėjimo sąlygos, dydžiai ir didinimo galimybės. Lietuvos Respublikos teisės aktai sudaro tokias galimybes. Darbo kodekso 188 straipsnio 1-2 dalyse nustatyta, kad darbo apmokėjimo sąlygos, dydžiai, profesijų ir pareigų tarifiniai ir kvalifikaciniai reikalavimai, darbo normos, darbų ir darbuotojų tarifavimo tvarka nustatomi kolektyvinėse sutartyse. Konkretūs valandiniai tarifiniai atlygiai, mėnesinės algos, kitos darbo apmokėjimo formos ir sąlygos, darbo normos (išdirbio, laiko, aptarnavimo ir kt.) nustatomos kolektyvinėse ir darbo sutartyse.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija skatina darbdavių ir darbuotojų socialinį dialogą bei derybas. Įgyvendinant Lietuvos 2007–2013 metų Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonę „Socialinio dialogo skatinimas“ vykdomi Europos socialinio fondo bei Lietuvos Respublikos valstybės lėšomis finansuojami projektai. Įgyvendinant šiuos projektus, suaktyvėjo teritorinio ir šakos lygio kolektyvinių sutarčių pasirašymas, nuo 2012 metų pabaigos iki 2013 metų lapkričio mėnesio pasirašytos 6 teritorinės ir 2 šakos kolektyvinės sutartys. 2014 metų sausio – balandžio mėnesiais buvo užregistruotos 11 teritorinių kolektyvinių sutarčių ir 7 šakos kolektyvinės sutartys. Pagal Lietuvos Respublikos darbo kodekso nuostatas, įmonės kolektyvinės sutartys neregistruojamos ir nėra tikslų duomenų, kiek sutarčių yra. Valstybinės darbo inspekcijos patikrinimų duomenimis, 2013 m. patikrintose 10069 įmonėse bei jų struktūriniuose padaliniuose naujai pasirašytos 239 įmonės kolektyvinės sutartys.

Siekiant, kad nustatant darbo užmokesčio dydžius būtų taikomi vienodi principai ir kriterijai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu dar 2004 m. Darbo ir socialinių tyrimų instituto mokslininkai parengė Darbų ir pareigybių vertinimo metodiką. Lietuvos Respublikos trišalei tarybai pritarus ši metodika buvo rekomenduota taikyti įmonėse, įstaigose ir organizacijose. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos iniciatyva, siekiant, kad ši metodika atitiktų 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (Recast) reikalavimus, numatoma atlikti tyrimą ir pagal Recast direktyvos reikalavimus išanalizuoti moterų ir vyrų padėties skirtumus Lietuvoje taikant vienodo darbo užmokesčio principą praktikoje. Tarp kitų tikslų siekiama, kad būtų nustatyti vienodos vertės darbo sampratos kriterijai, suformuluotas vienodos vertės darbo apibrėžimas, patikslinta Darbų ir

pareigybių vertinimo metodika. Šiuo metu tyrimo pirkimui parengti dokumentai yra perduoti Užsienio reikalų ministerijai, kuri centralizuotai atliks reikiamus tyrimų pirkimus. Artimiausiu metu Užsienio reikalų ministerija informaciją ketina perduoti Viešųjų pirkimų tarnybai, kuri apie vykdomus viešuosius pirkimus paskelbs Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Tyrimas turėtų būti atliktas per 4 mėnesius nuo sutarties atlikti tyrimą įsigaliojimo dienos.

Pritariame dėl atotrūkio tarp didžiausią ir mažiausią darbo užmokesį gaunančių darbuotojų darbo užmokesčio mažinimo.

Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programos 85 punkto nuostatoje įtvirtinta, kad atsigaunant ekonomikai nuosekliai bus didinami viešojo sektoriaus, biudžetinių įstaigų darbuotojų atlyginimai, šalies minimalusis darbo užmokestis, siekiant, kad jis artėtų prie 50 procentų vidutinio darbo užmokesčio, numatyta keisti įstatymus, kad sumažėtų darbo užmokesčio skirtumas viešajame sektoriuje tarp vadovų ir mažiausią darbo užmokesį gaunančių darbuotojų.

Vadovaudamasi šia nuostata, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nuo 2013 m. sausio 1 d. patvirtino 1000 Lt minimaliąją mėnesinę algą (toliau – MMA) ir 6,06 Lt minimalųjį valandinį atlygį, MMA buvo padidinta 17,65 procento.

2014 m. Lietuvos Respublikos trišalėje taryboje (toliau – Trišalė taryba) svarstomos klausimas dėl tolimesnio MMA didinimo perspektyvų. Trišalės tarybos 2014 m. kovo 25 d. posėdyje iš socialinių partnerių buvo sudaryta darbo grupė prie Trišalės tarybos šiam klausimui spręsti. Darbo grupės išvados apsvarstytos Trišalės tarybos 2014 m. birželio 10 d. posėdyje. Posėdyje profesinių sąjungų, darbdavių ir Vyriausybės atstovai pasisakė, kad reikalinga didinti MMA, tačiau kol kas nesutarė dėl darbo grupės pasiūlymo nuo spalio 1 d. 100 litų padidinti MMA. Profesinių sąjungų atstovai šiam pasiūlymui pritarė, Vyriausybės ir darbdavių atstovų nuomone, planuojamas MMA didinimas turėtų būti siejamas su šalies ūkio padėtimi. Atsižvelgiant į tai, kad išsiskyrė socialinių partnerių nuomonė, buvo nuspręsta įpareigoti darbo grupę pratęsti darbą ir iki kito Trišalės tarybos posėdžio numatyti tikslus MMA didinimo kriterijus, susiejant juos su šalies ekonomine ir finansine padėtimi, bei nustatyti galimą MMA dydį, laiką ir finansinį poveikį verslui bei viešajam sektoriui.

Manome, kad nustatant MMA bei kitus iš valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansuojamų įstaigų ir organizacijų darbuotojų bei valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydžius, turėtų būti kompleksiskai vertinami ekonominiai ir finansiniai šalies vystymosi rodikliai (tokie kaip bendrojo vidaus produkto, darbo našumo augimas, nedarbo lygis, šalies ūkio vystymosi tendencijos, infliacijos pokyčiai). Taip pat turėtų būti atsižvelgiama į valstybės ir darbdavių galimybės skirti papildomų lėšų ne tik MMA, bet ir aukštesnės kvalifikacijos darbuotojų darbo užmokesčiui didinti. Priėmus nepagrįstus sprendimus dėl darbo užmokesčio didinimo, gali didėti nedarbas, darbuotojams būtų siūloma eiti nemokamų atostogų arba trumpinamas jų darbo laikas.

Pažymime, kad Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas numato visiems dirbantiems ir pajamas gaunantiems asmenims prievolę mokėti valstybinio socialinio draudimo įmokas. Šie asmenys, mokėdami socialinio draudimo įmokas užsitikrina socialines garantijas ir teisę gauti išmokas. Be to, socialinio draudimo sistemoje dalyvaujančių ir pajamas gaunančių asmenų mokamos socialinio draudimo įmokos kartu solidarumo principu naudojamos tam, kad dabar būtų užtikrintas valstybinio socialinio draudimo išmokų mokėjimas pensinio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir kitoms asmenų grupėms. Šiuo metu galiojantis darbo jėgos apmokestinimas didžiąja dalimi užtikrina socialinio draudimo sistemos gyvybingumą bei galimybę mokėti išmokas asmenims, kuriems atsitiko draudiminis įvykis.

Dėl socialinio dialogo skatinimo

Socialinis dialogas yra veiksmingas būdas derinti interesus, įveikti išskylančius iššūkius, skatinti ekonominę bei socialinę pažangą, todėl aktyvus profesinių sąjungų atstovų dalyvavimas, ginant darbuotojų teisėtus interesus, yra labai sveikintinas. Tačiau pažymėtina, kad socialinė partnerystė yra grindžiama laisvų kolektyvinių derybų, šalių lygiateisiškumo,

savanoriškumo ir savarankiškumo, priimant šalis susaistančius sprendimus, tarpusavio kontrolės ir atsakomybės principais.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, siekdama sudaryti sąlygas kurti naujas darbo vietas, tobulinti darbo santykius reglamentuojančius teisės aktus, 2014 m. vasario 13 d. pasirašė paslaugų teikimo sutartį su Vilniaus universitetu, veikiančią pagal 2013 m. lapkričio 13 d. Jungtinės veiklos sutartį su VšĮ Mykolo Romerio universitetu ir BĮ Lietuvos socialinių tyrimų centru, dėl paslaugų paketo Darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinio-administracinio modelio sukūrimui. Teisinio – administracinio modelio Lietuvos atvejui sukūrimu ir teisės aktų projektų rengimu, tobulinant darbo santykius (tiek kolektyvinius, tiek individualius), užimtumą bei valstybinį socialinį draudimą reglamentuojančius teisės aktus siekiama, kad būtų sudarytos objektyvios prielaidos pritraukti daugiau investicijų ir sukurti papildomų darbo vietų, sykiu kuriant tvaresnę, skaidresnę, adekvačias išmokas garantuojančią valstybinio socialinio draudimo sistemą. Paslaugų tiekėjas atliks dabartinės situacijos analizę, išskiriant pagrindines priežastis, kurios neskatina sudarinėti kolektyvines sutartis ir pateiks siūlymus šioms paskatoms didinti, taip pat pateiks siūlymus dėl atstovavimo socialinėje partnerystėje nacionaliniu, šakos, teritoriniu lygiu. Darbo kodekso pakeitimo projektą numatyta parengti iki 2014 m. lapkričio 30 d.

Kartu atkreipiame dėmesį, kad nario mokestis mokamas profesinei sąjungai už narystę, o ne už kolektyvinės sutarties palaikymą, todėl reikalavimas mokėti mokestį už kolektyvinę sutartį iš darbuotojų, kurie nėra profesinių sąjungų nariais, manome, nėra pagrįstas.

Lietuvos Respublikos Seime yra užregistruoti Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1147 ir Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo 4 ir 10 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-1148, kurių tikslas - sudaryti teises prielaidas darbuotojams dalyvauti įmonių valdyme. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2014 m. gegužės 7 d. nutarimu Nr. 410 nepritarė šiems projektams, nurodydama, kad vienas iš numatomų aukščiau paminėto paslaugų paketo rezultatų - darbo santykius reguliuojančio teisės akto (t. y. Darbo kodekso pakeitimo) projekto parengimas, todėl darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais įmonėse klausimai bus įvertinti rengiant minėtą teisės akto projektą. Kartu bus numatytas naujas kolektyvinių ginčų sprendimo mechanizmas bei sureguliuoti kiti su darbuotojų atstovavimu susiję klausimai.

Atsakydami dėl Trišalės tarybos, Darbo ginčų komisijų ir pan. finansavimo, informuojame, kad finansavimo klausimai yra sprendžiami formuojant valstybės biudžetą metų pabaigoje. Kartu informuojame, kad siekiant įstaigų optimizavimo, Trišalės tarybos sekretoriatas yra reorganizuojamas. Planuojama, kad sekretoriato funkcijas nuo 2014 m. lapkričio 1 d. vykdys atskiras Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos padalinys.

Dėl bedarbių profesinio mokymo informuojame, kad nuo 2012 m., pasikeitus Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo (toliau – Įstatymas) nuostatomis dėl profesinio mokymo priemonės įgyvendinimo, šią priemonę teritorinė darbo birža įpareigota finansuoti tik esant konkrečiai darbo vietai, todėl šiuo atveju priemonės efektyvumas priklauso nuo to, kaip po mokymo įsidarbinusiems asmenims pavyksta išsilaikyti darbo rinkoje. Atsižvelgiant į tai, kad profesinį mokymą teritorinė darbo birža gali finansuoti tik tokiu atveju, kada jau nustatyta būsima darbo vieta, t.y. konkretus darbdavio poreikis tam tikros kvalifikacijos darbuotojui, todėl siunčiamų mokytis asmenų atranka vykdoma kartu su darbdavių pagalba, kurie po profesinio mokymo baigimo įsipareigoja asmenį įdarbinti ir išlaikyti darbo vietoje ne trumpesni nei 12 mėn. laikotarpį. Numatyta naujovė, kad profesinio mokymo teikėjus iš Lietuvos darbo biržos interneto svetainėje paskelbtų Formaliojo ir Neformaliojo profesinio mokymo programų sąrašų pasirenka pats bedarbis arba darbdavys. Be to, profesinio mokymo teikėjais gali būti ir patys darbdaviai, taip pat teisės aktuose yra numatyta galimybė, praktinį mokymą atlikti pas darbdavį su kuriuo pasirašyta Trišalė profesinio mokymo ir įdarbinimo sutartis. Teritorinės darbo biržos vaidmuo organizuojant profesinį mokymą – pirmiausia vykdoma darbo biržoje įregistruotų asmenų atranka, profesinio mokymo priemonę numatant individualiuose užimtumo veiklos planuose. Teritorinės

darbo biržos specialistai aktyviai bendradarbiauja su darbdaviais, siekdami išsiaiškinti poreikį kvalifikuotos darbo jėgos poreikį, numatant konkrečias darbo vietas. Teritorinėse darbo biržose nuolat organizuojami renginiai, kuriose dalyvauja atrinkti bedarbiai, darbdavių atstovai ir profesinio mokymo teikėjai. Šių renginių metu išaiškinamos profesinio mokymo organizavimo sąlygos, o darbdaviai, betarpiškai bendraudami su bedarbiais, priima sprendimus dėl Trišalių profesinio mokymo ir įdarbinimo sutarčių pasirašymo.

Per 2013 metus pasiekti integracijos į darbo rinką po profesinio mokymo baigimo rodikliai: įsidarbina iš karto 60 proc., per 3 mėn. – 87 proc., per 6 mėn. – 95 proc. baigusį profesinį mokymą asmenų. Įvertinant įsidarbinusių po profesinio mokymo žmonių darbo trukmę, nustatyta, kad 97 proc. – dirba ne trumpiau kaip 6 mėn.

Dėl pasiūlymo gerinti bedarbių perkvalifikavimą informuojame, kad šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime yra svarstomi Įstatymo pakeitimai, tarp jų ir dėl profesinio mokymo organizavimo. Siekiant taupyti valstybės lėšas bei užtikrinti sklandesnį mokymo procesą bei pareigingesnį asmenų dalyvavimą, nustatoma, jog asmenys, be svarbių priežasčių nutraukę savo dalyvavimą, 6 mėnesius negalėtų registruotis teritorinėje darbo biržoje. Didinant profesinio mokymo lankstumą ir patrauklumą darbdavių bei mokymo dalyvių atžvilgiu, įtvirtinama profesinio mokymo sutarčių sąlygų keitimo nuostata.

Dėl pasiūlymo apie nedarbo išmokas, atkreipiame dėmesį, jog pagal Nedarbo socialinio draudimo įstatymo nuostatas teritorinėse darbo biržose yra mokamos nedarbo socialinio draudimo išmokos, kurių dydis priklauso nuo buvusio darbo užmokesčio (įvertinamos 36 mėnesių, praėjusių iki užpraeito kalendorinio ketvirčio pabaigos nuo bedarbio įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje dienos, pajamos). Šiuo metu nedarbo socialinio draudimo išmokų dydis gali siekti nuo 350 Lt iki 650 Lt per mėnesį, jos bedarbiui ieškant darbo gali būti mokamos nuo 6 iki 9 mėnesių. Maksimalaus dydžio – 650 Lt – apribojimas yra numatytas Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinajame įstatyme, kuris buvo priimtas siekiant sumažinti valstybės išlaidas finansinės krizės metu, tačiau šiuo metu gerėjant ekonominei situacijai planuojama grįžti prie maksimalaus nedarbo socialinio draudimo išmokos dydžio, galiojusio iki minėto įstatymo priėmimo, t.y. 70 procentų paskutinių Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų dydžio. 2014 m. šis dydis siekia 1488 Lt, todėl maksimalus nedarbo socialinio draudimo dydis nuo šios sumos būtų 1041,60 Lt per mėnesį.

Dėl senatvės pensijos amžiaus sumažinimo mokytojams

Informuojame, kad pagal šiuo metu galiojančias teisės aktų nuostatas, senatvės pensijos amžius yra nustatytas visoms profesinėms bei socialinėms grupėms vienodas. Sumažinus senatvės pensijos amžių tam tikrai profesinei grupei (mokytojams) būtų pažeisti solidarumo ir lygiateisiškumo principai valstybinių socialinio draudimo pensijų sistemoje. Visiems dirbantiems asmenims pagal darbo sutartį, narystės ar tarnybos pagrindu yra nustatytas vienodo dydžio valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos tarifas ir valstybinės socialinio draudimo pensijos yra skiriamos taikant vienodus reikalavimus. Taigi asmenims, vienodomis sąlygomis įgijusiems teisę į valstybinę socialinio draudimo senatvės pensiją, taikomi vienodi reikalavimai valstybinei socialinio draudimo pensijai gauti. Sumažinus senatvės pensijos amžių vienai profesinei grupei būtų išmokėta didesnė valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos suma lyginant su kitais senatvės pensijų gavėjais. Be to, būtų sudarytas precedentas ir kitoms profesinėms grupėms (pvz., ugniagesiams, narams gelbėtojams ir pan.) reikalauti išskirtinių sąlygų valstybinei socialinio draudimo senatvės pensijai skirti.

Norėtume atkreipti dėmesį, kad pastarųjų metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto einamųjų metų rezultatai buvo neigiami – 2012 m. išlaidos viršijo pajamas 1858 mln. litų, 2013 m. – 1235,2 mln. litų, o priimant naujus finansinius išpareigojus turi būti numatomi lėšų šaltiniai, t. y. neturėtų būti priimami teisės aktai, kuriems įgyvendinti reikia lėšų, tačiau tokios lėšos nenumatytos arba jų nepakanka. Senatvės pensijos amžiaus sumažinimas mokytojams dar

labiau padidintų Valstybinio socialinio draudimo išlaidas ir pablogintų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rezultata.

Pažymime, kad ministerija ne kartą sprendama klausimą dėl senatvės pensijos amžiaus mažinimo, buvo pateikusi alternatyvius siūlymus dėl galimybių anksčiau senatvės pensijos amžiaus gauti pensijų išmokas. Šiuo metu teisės aktai numato galimybę nedirbantiems asmenims, kuriems iki senatvės pensijos amžiaus yra likę ne daugiau kaip 5 metai ir kurie yra įgiję bent 30 metų valstybinio socialinio pensijų draudimo stažo, gauti išankstinę valstybinio socialinio draudimo senatvės pensiją (toliau – išankstinė senatvės pensija). Išankstinė senatvės pensija yra apskaičiuojama kaip valstybinė socialinio draudimo senatvės pensija ir mažinama po 0,4 procento už kiekvieną pilną mėnesį, asmeniui likusį iki senatvės pensijos amžiaus. Taip pat ankstesnio pasitraukimo į pensiją klausimas gali būti sprendžiamas pasitelkiant profesinių pensijų kaupimo sistemą, kur ypatingas vaidmuo tenka socialinei partnerystei – profesinių sąjungų, atstovaujančių darbuotojams, ir darbdavių dialogui, kurio metu sprendžiamos profesinių pensijų kaupimo sąlygos.

Viceministras

Laisvūnas Bartkevičius

Laimutė Višinskienė, tel. 2664290, el. p. Laimute.Visinskiene@socmin.lt
Jurgita Vitkauskienė, tel. 2664229, el. p. Jurgita.Vitkauskiene@socmin.lt
Vytautas Juršėnas, tel. 2668148, el. p. Vytautas.Jursenas@socmin.lt
Dovilė Ščiukaitė, tel. 2668117, el. p. dovile.sciukaite@socmin.lt